

Makale Bilgisi | Article Information

Makale Türü / Article Type:

Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 21.03.2024

Kabul Tarihi / Date Accepted: 13.05.2024

Yayın Tarihi / Date Published: 30.06.2024

İntihal | Plagiarism

Bu makale, iThenticate yazılımına taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir. / This article has been scanned by iThenticate. No plagiarism detected.

Değerlendirme | Peer-Review

İki Hakem / Çift Kör Hakem

Double anonymized - Two External

Atıf | Citation

Koibakova, A. S. (2024). Çin Özel Adlarının Kazak Diline Aktarımında Sorunlar. *ÇAKÜ-TAD*, 4 (1), 51-59.

Telif Hakkı | Copyright

(CC BY-NC 4.0) Uluslararası Lisansı altında lisanslanmıştır. / Licensed under the (CC BY-NC 4.0) International License.

Etik Beyan | Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği ve yazarın sorumluluğunda olduğu beyan olunur. / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.

Etik Kurul İzni/Ethics Committee Permission

Bu çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir. Yaşayan hiçbir canlı (insan ve hayvan) üzerinde araştırma yapılmamıştır. / Ethics committee permission is not required for this study. No research has been conducted on any living creature (human or animal).

Finansman ve Çatışma Beyanı | Grant Support and Conflict of Interest

Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır. / The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Makalenin yazarı, bu çalışma ile ilgili herhangi bir kurum, kuruluş, kişi ile mali çıkar çatışması olmadığını ve yazarlar arasında çıkar çatışması bulunmadığını beyan eder. / The author of the article declares that there is no financial conflict of interest with any institution, organization, or person related to this study and that there is no conflict of interest between the authors.

ÇİN ÖZEL ADLARININ KAZAK DİLİNE AKTARIMINDA SORUNLAR

Problems in Transferring Chinese Proper Names to Kazakh Language

Ayzhan S. KOİBAKOVA

Doktora Öğrencisi, El-Farabi Kazak Milli Üniversitesi,
Çin Araştırmaları Bölümü Kıdemli Öğretim Görevlisi,
Almatı / Kazakistan, ayzhan.k.s@gmail.com

Öz

Ülkeler arasındaki kültürel ilişkilerin güçlenmesine etki eden faktörlerden biri diller arası iletişimidir. Bu durumda özel adların bir dilden diğerine doğru şekilde aktarılması ve işaretlenmesi sorunu önemlidir. Özel adlar sadece coğrafi adlarla sınırlı olmayıp insan adları da bu grupta yer almaktadır. Bunları Kazak dilinin fonetik ve imla standartlarına uygun olarak yazmak günümüzün en önemli sorunlarından biri hâline gelmiştir. Bunun temel sebeplerinden biri yabancı dillerdeki özel adların Kazak diline Rusça üzerinden girmiş olmasıdır. Buna Çince özel adlar da eklenebilir. Bunun nedeni, Çince adlar ve yer adları, şirket ve kuruluş adları da dâhil olmak üzere yabancı dil adlarının hâlâ Rus Palladi transkripsiyon sistemi esas alınarak Kazak dilinde yazılmasıdır. Yabancı kelimeleri yazarken Rusçayı esas ve orijinal olarak alıp onlara mümkün olduğunca yakın bir şekilde işaretlemek gerekmektedir. Ancak bugüne kadar Çince onomastik adların Kazak-Kiril alfabesiyle yazılmasına ilişkin ulusal standart benimsenmemiştir. Herkes kendi tarzında yazmaktadır. Ders kitaplarında Çince kişi adları ile Çince yer adlarının farklı, bilgi sitelerinde farklı ve akademik yayınlarda farklı olduğu gözlemlenmektedir. Bununla birlikte Palladi transkripsiyon sisteminin birçok dezavantajı vardır. Çince ve Rusça tamamen farklı iki dil olduğundan Çincedeki bazı sesler Rusçada bulunmaz. Bu nedenle Çince adların transkripsiyonunda sesler tam ve doğru bir şekilde aktarılamamakta, seslerin birbiriyle örtüşmemesi nedeniyle aktarımında yanlış anlaşılmalara ortaya çıkmaktadır. Kazak dilinin birçok sesi de Çincenin sesleriyle örtüştüğü için Rusçadaki gibi pek fazla sorun yaşanmamaktadır. Ancak Kazak dilinin Çin hiyerogliflerinin transkripsiyon veya transliterasyonu, kişisel adlar ve tutarlı bir yazı standardı gibi belirli bir sistemi bulunmadığından basın, çevirmenler ve bilim adamları, Çinli bilim adamlarının Rus Palladi sistemiyle yazmak zorunda kalmaktadırlar. Bu makale, Çin Pinyin transkripsiyon sisteminin özelliklerini, Palladi

transkripsiyon sisteminin avantajlarını ve dezavantajlarını ve Çince karakterler için Kazak dili transkripsiyon sistemi oluşturmanın önemini tartışmaktadır. Ayrıca Palladi sistemi Çin fonetik alfabesi Pinyin ile karşılaştırılmış, seslerdeki farklılıklar analiz edilmiş ve Çince kişi adlarının yazıya geçirilmesinde Kazak dili seslerinin Rusçaya göre daha doğru aktarma yeteneğine sahip olduğu kanıtlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Transkripsiyon, Kazak dili, Çin fonetik alfabesi, Palladi transkripsiyon sistemi, özel adlar.

Abstract

One of the factors influencing the strengthening of cultural relations between countries is interlinguistic communication. In this case, the problem of proper transfer and marking of proper names from one language to another is important. Proper names are not limited to geographic names, this group also includes human names. Writing them in accordance with the phonetic and orthographic standards of the Kazakh language is becoming one of the most substantial issues today. One of the main reasons for this is that the proper names of foreign languages have entered the Kazakh language through the Russian language. Chinese proper nouns can also be added to it. The reason is that foreign language names, including Chinese names and names of places, names of companies and organizations are still written in the Kazakh language on the basis of the Russian Palladium transcription system. When writing foreign words, we take the Russian language as the basis and as the original and mark them as close as possible to them. To this day, the national standard for writing Chinese onomastic names with Kazakh-Cyrillic script has not been adopted. Everyone writes in their own way. That is why Chinese personal names and Chinese place names are different in textbooks, different in information sites, and different in academic publications. However, the Palladium transcription system has many drawbacks. Since Chinese and Russian are two completely different languages, some sounds in Chinese are not found in Russian. Therefore, in the transcription of names in Chinese, the sounds are not accurately and accurately conveyed, and misunderstandings arise in their transmission due to the fact that the sounds do not correspond to each other. And many sounds of the Kazakh language coincide with the sounds of the Chinese language, so there are not many problems like in the Russian language. However, since the Kazakh language does not have a specific system of transcription or transliteration of Chinese hieroglyphs, personal names, and a consistent writing standard, the press, translators and scientists, Chinese scholars have to write with the Russian Palladium system. This paper discusses the features of the Chinese Pinyin transcription system, the advantages and disadvantages of the Palladium transcription system, and the importance of creating a Kazakh transcription system for Chinese characters. In addition, the Palladium system is compared with the Chinese phonetic alphabet Pinyin, the differences in sounds are analyzed, and it is proved that the Kazakh language has a greater ability to accurately convey the sounds than the Russian language in transcribing Chinese personal names.

Keywords: Transcription, Kazakh language, Chinese phonetic alphabet, Palladium transcription system, proper names.

Giriş

Dünyanın hangi devletinde olursak olalım sosyal yönetimin etkin bir şekilde uygulanması ve ilişkilerin kurulması için standartlaştırılmış özel adlar kullanılmaktadır. Standardizasyonlar, uluslararası ilişkilerde, kamu yönetimi ve devlet planlama işlerinde, savunma ve güvenlik alanlarında, sanayide ticaretle, eğitimde vb. alanlarda yaygın olarak uygulanmakta, bu sektörlerin işleyişini kolaylaştırmakta, zamandan ve ekonomiden tasarruf sağlamaktadır. Buna ek olarak, özel adlar dünya internet bilgi alanında, yerli ve yabancı medyada, uluslararası haritacılıkta, jeodezik materyallerde, referans kitaplarında ve sadece bulunulan ülkede değil aynı zamanda uzak ve yakın coğrafyadaki ülkelerde de sıklıkla ve aktif olarak kullanılmaktadır. Yabancı adlar da dâhil olmak üzere özel adların deşifre edilmesi ve çevrilmesine ilişkin mesele devletin politik, sosyal, ideolojik öneminin bir ölçüsüdür. Çevirideki fonetik, imla normlarına uygun olarak transkripsiyonları, harf çevirisi veya dile dönüşümleri, bugün ilgili bilim adamları karmaşık bilimsel teorik araştırmalar gerektiren önemli bir görev olarak kabul etmektedir.

Çince, diğer diller gibi özel adlar açısından da zengin bir dildir. Kendine has özellikleri, ilkeleri ve yapısal türleri vardır. Çince özel adlar Palladi sistemine göre Kazak dilinde yazılmış olsa da, daha sonraki zamanlarda bunların çeşitli yazımları ortaya çıkmıştır.

Çincede bir hiyeroglif bir hecedir. Başlangıçta ses anlamı, anlamından ayrılmayan bir yapıydı. Konuşma dili kitlelere açıkken yazılı dil yalnızca belirli sınıfların üyelerine açıktı. Ancak giderek bu konuda ustalaşanların sayısı arttıkça ses anlamının değeri de artmıştır. Hiyeroglifin anlamı ve görsel bileşenleri komşu ülkeler tarafından da benimsenmiştir. Hiyeroglifin dış biçiminin anlamsal içeriğiyle eşleştirilmesi sonucunda fonetik tarafı farklılaşmış ve değişimlere uğramıştır.

Hiyeroglifleri ilk yazanlar yani transkripsiyonu yapanlar Avrupalı misyonerler ve tüccarlardı. Hiyerogliflerin transkripsiyonlarının verildiği ilk çeviri sözlüklerini oluşturdular. Pinyin'in standart araç haline gelmeden önce bir asırdan fazla vakit, bilim adamları Çince hiyerogliflerin yazıya geçirilmesi için bir sistem geliştirmeye çalıştılar. Bunlardan en ünlüsü Wade Giles'tır (Wade-Giles). Bu sistem, 1800'lerin ortalarında İngiltere'nin Çin'deki Büyükelçisi Thomas Wade tarafından geliştirilen bir sistemdir. Çin'de çalışan bir başka İngiliz diplomat olan Herbert Giles, 1912'de bu sistemi geliştirdi. 1979'a kadar bu sistem, tüm İngilizce kitapların kullandığı temel bir sistemdi.

1. Çin Fonetik Alfabetisi: Pinyin

Transkripsiyonun yabancıların Çince öğrenmesinde vazgeçilmez bir araç olduğu bilinmektedir. Kesin ve sistematik bir transkripsiyon sistemi ancak 20. yüzyılın ortalarında ortaya çıkmıştır. Bu evrensel "pinyin" sistemi veya Çin fonetik alfabetisidir. Pinyin (拼音 pinyin), "Büyük Çince-Rusça Sözlük"te kelimenin tam anlamıyla "hecelerin birleştirilmesi", "transkripsiyon", "seslendirme", "Çince dilinin romanizasyon sistemi" olarak verilmektedir. Şu anda Çin Cumhuriyeti'nde, Pinyin sistemi (Çin fonetik alfabetisi), Standart Çince hiyeroglifleri harf çevirisi ile fonetik gösterimi için kullanılan modeldir. 1958'de revize edilmiş ve 1979'da hükümet tarafından evrensel Çince transkripsiyon olarak resmen kabul edilmiştir. O zamana kadar kullanılan Wade Giles'in "Juin" transkripsiyonlarının yerini almıştır. Bu sistem daha sonra International Organization for Standardization (ISO) [Uluslararası Standardizasyon Örgütü] tarafından Çincenin Latince transkripsiyonu olarak onaylanmıştır.

Pinyin, Çincenin gelişimini ve öğrenilmesini büyük ölçüde etkilemiştir. Bu durum yabancıların Çince öğrenme yeteneğini geliştirmekle kalmamış, aynı zamanda Çinlilerin kendi dillerini öğrenmelerine de imkân sağlamıştır. Ayrıca Çince onomastik adların, yer adlarının ve diğer özel terimlerin Avrupa dillerine (veya tam tersi) çevrilmesini çok daha kolay hâle getirmiştir.

Çin fonetik alfabetisi, farklı lehçeleri konuşanlar için ortak bir zemin, karşılıklı anlayış için belirli karakterleri telaffuz etmenin standart bir yolunu sağlamıştır. Pinyin'den önce Çin bilgisayar klavyeleri ve daktiloları büyük ve pek kullanışlı olmadığından söz konusu alfabe, şimdiki Çin'in bilgisayarın imkânlarını kullanmasına izin vermiştir.

Çin fonetik alfabetisi, Latin alfabetesindeki 26 harften yalnızca 25'ini kullanır. Pinyin transkripsiyon sisteminde "v" yoktur. Çince tonal bir dil olduğu için sesli harflerin üzerine yerleştirilen tonal semboller de dolaşıma girmiştir. Aksan işaretleri, Çincenin dört tonunu tanımlamak için kullanılır. Bu, Çince diline hâkim olmak için çok önemlidir. Buna ek olarak Pinyin, Çince özel ve açıklayıcı sözlükler ve el kitaplarının yanı sıra yabancı dil sözlüklerinde arama yapmak için ana fonetik sistem hâline gelmiştir. Ancak Pinyin'in mükemmel bir sistem olduğu söylenemez, bazı sorunları vardır. Bunlardan biri de finallerdir. Finaller tüm Çince sesleri kapsamamaktadır. En kafa karıştırıcı final "i"dir. Pinyin'e göre Kazak dilindeki "i" sesiyle aynı olduğu bilinmektedir. *Di (di)*, *mi (mi)* seslerini telaffuz etmek öğrenciler için kolaydır. Ancak *zhì, chí, shì, cì, (jì, çì, shì, pì)* hecelerindeki "i", Kazak dilinde "i" (ışık, ilik) olarak telaffuz edilir. Öte yandan *jì, qì, xì (zì, tì, sì)* gibi hecelerde tekrar "u" sesine dönüşür, yani "i" sesi iki farklı şekilde seslendirilir. Benzer şekilde "e" sesinin de iki farklı telaffuzu vardır. Birincisi *gei, mei, shei, dei (gei, mei, sei, dei)* vb. heceler de Kazak dilinde "e" olarak telaffuz edilirse

ge, de, te, ne, me (gı, dı, tı, nı, mı) hecelerindeki telaffuzu "ı" sesine karşılık gelir.

Bir diğer problemlili final ise "ü"dür. Bazen aksan işareti vardır bazen yoktur. Aksan işareti olmadığında "i" gibi görünür. "Bu" (*bu*) ile "hu"yu karşılaştırsak bunlar aynı sahnedeki iki farklı son, iki farklı sestir. Çince özel adlar da dâhil olmak üzere yabancı dildeki kelimeler çoğunlukla Rusça kullanılarak Kazak diline çevrilmektedir. Örneğin; *Baq.kz* portalının Kazak dili haberlerinde, yazımı Palladi transkripsiyon sistemi tarafından yönlendirilen şu Çince özel adlara rastlamak mümkündür: *Hainan, Xinhua, Wenchang, Huncun, Huanshan, Yixian, Shaoxing, Anhui* vb. (URL-1, ET: 02.01.2023).

2. Rus Transkripsiyon Sistemi: Palladi

Palladi transkripsiyon sistemi, Çince'den Rusçaya bir transkripsiyon sistemidir¹. Çince özel adları, yiyecekleri, bayramları vb. realiteleri yazarken kullanılır: 习近平 Si Thzinpin, 惠州 Huanshjou, 锅包肉 gobaojou. Sözlüklerde, haritalarda, resmî ve hukuki belgelerde, iş mektuplarında, vizelerde, sanat eserlerinde bu sistem kullanılmaktadır.

İlk Çince-Rusça transkripsiyon sistemi 1839'da Çinli bilim adamı Yakinf (Bichurin) tarafından oluşturulmuştur. Daha sonra bu sistem, Palladi (Kafarov) ve Pavel Popov tarafından derlenen *Tam Çince-Rusça Sözlük*'te yaygın olarak kullanılarak Palladi transkripsiyon sistemi olarak tanınmıştır. Kazakistan dâhil olmak üzere Sovyet sonrası ülkelerde bile bu sistem kullanılmıştır çünkü Kazak dilinde Çince transkripsiyon sistemi Kazakistan'da henüz geliştirilmemiştir. Kazakistan'daki sinolog bilim adamları ve tercümanlar Kiril alfabesine dayalı Kazak alfabesini veya Palladi transkripsiyon sistemini kullanmaktadır. Böylece aynı ismin üç veya daha fazla yazım ve telaffuz biçimleri ortaya çıkmıştır. "Kazak, Özbek ve Azeri dillerinde yabancı terimlerin orijinal veya ara (ara) dil biçiminde kullanılması, bu devletlerin eski Sovyetler Birliği'nin bir parçası olması ve Rusçanın güçlü etkisiyle (ve hâlâ da) açıklanabilir..." (Qulmanov, 2018, s. 50).

Çince incelendiğinde ise yazısından sesine kadar Rusçadan tamamen farklı olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun dil öğrenenleri biraz zorladığı doğrudur çünkü Çince'de, Rusçada karşılığı kesinlikle olmayan sesler vardır ve bunla-

¹ Kazaklar çok uzun bir zamandan beri Kiril alfabesini kullandığı için Çince'den Rusçaya yapılan transkripsiyon sistemini temel almıştır. Palladinin anlaşılması için burada Rusça transkripsiyon sistemini kısaca izah etmek gerekmiştir. Bu sistemin Kazak dili için de geçerli olduğu ifade edilmelidir.

rın bir kısmı iki sesli harften oluşmaktadır. Putonghua'da 414 hece, tonlar dâhil 1324 hece vardır.

3. Pinyin ve Palladi Sistemlerinin Kısa Mukayesesi

Palladi sistemi Çin fonetik alfabesi Pinyin ile karşılaştırıldığında bazı sorunlar göze çarpmaktadır. Her iki dildeki ünsüzlerin çoğu birbirine karşılık gelse de (*b/б, p/п, d/д, t/т, g/г, k/к, h/х, f/ф, l/л, m/м, n/н*) bazılarının ise hiç karşılığı yoktur (*ng, u, ü, r*). Rusçada *wu* hecesindeki *w* harfi “y”, diğer hecelerde ise “g” ile yazılır. Pinyin'deki *r* harfinin Rusçadaki “zh” sesine karşılık geldiği söylenmektedir. Ancak burada bir sorun dikkat çekmektedir çünkü Çince'deki *zh, j* harflerinin telaffuzu da “zh”ye yakındır².

Ayrıca *n* ve *ng* son harfleri (hecenin sonunda) farklı şekilde verilir. Palladi sistemde arka dildeki ses genellikle “n” olur ve “n”, incelik simgesi eklenecek “n” (*нь*) hâline getirilir. Eğer *ng* sesinin ardından sesli harfle başlayan bir hece geliyorsa kalın işaret eklenir: 汤阴 *tāngyīn Tangyin*. Finali ayırt etmek için alındığı öne sürülüyor ancak bizce bunun temel nedeni Rusçada “ng” sesine karşılık gelen “н” (*n*) sesinin bulunmamasıdır. Pinyin'deki *j* ve *z*, Palladi sisteminde tek bir “ts” ile temsil edilir. Benzer şekilde, *q* ve *c* ünsüzleri de “ts”dir ve onlara eklenen sesli harfler farklı seslendirilir: *qi/ци(tsi)* ve *ci/ци(tsi)*.

Transkripsiyonda sıklıkla sorunlara neden olan finaller *iu - ю, ia - я, yu/ü - юй*'dir. Çin fonetiğinde Rusçadaki kısa “ü” harfi yoktur. Palladi sisteminde “uo” *o, you ю*'dir. “э” sesli harfi sert bir “э” dir (*ben/бэнь, le/лэ*), *ie - yumuşak - “e”*dir (*die/de, jie/tze*).

Ayrıca birçok Çince özel ismin yazılışında yanlış anlaşılmalarda bulunmaktadır. Örneğin; *Anhoi* eyaletinin adı (安徽) *An* ve *hui* olmak üzere iki heceden oluşur. *An - (ань) an*, kural olarak *hui - (хуй) hui* olarak yazılmalıdır ancak burada *hoi* olarak alınmıştır. Benzer şekilde, 陕西 (Shǎnxī) eyaleti de Rusçada *Shaanxi Шэньси* olarak yazılmaktadır ve genel kanaat onu 山西 (*Shaanxi*) *Shaanxi'den* ayırmak için bu şekilde yazılması gerektiği yönündedir.

Pek çok bilim adamı, Palladi sisteminin Çincenin seslerini doğru bir şekilde veremediğini kabul etmektedir ve bunun yerine geçecek veya geliştirilmiş bir versiyonunu uygulamaya çalışan Rus bilim adamları da olmuştur. Ancak

² Bu sistemin Rusçadan alınarak aynı şekilde Kazak diline uygulandığını belirtmekte yarar vardır.

o sistemler tamamlanamamıştır. Ünlü bilim adamı Albert Kriskoi bunun hakkında şunları söylemiştir:

“Beni bağışlayın Peder Palladi. 2003 yılında, Çinceyi öğrenme yolunda neredeyse zorunlu aşamalardan geçtim: Palladi dilinin Çin fonetiğini zayıf bir şekilde aktardığını fark ettim. Bu gözlemden sonra kendimi, elbette daha doğru hece yazma tablosunu oluşturmaya başlayan bir avuç delinin arasında buldum. Onu hatırlamaya gerek yok. Buna gerek yok çünkü Çince fonetiğini Rusça (veya Latin) harflerle yazmanın hiçbir şekli doğru olmayacaktır ve hâlâ Çince adları, markaları, yer adlarını ve diğer şeyleri yazmaktan oluşan birleşik bir sisteme sahip olmamızın arzu edildiği bir zamanda farklı varlıklar yaratmanın hiçbir anlamı yok” (URL-2, ET: 25.01.2023).

“Rusça transkripsiyon sistemi uzun zamandır Çince adları Rusça olarak aktarmanın genel kabul görmüş yöntemi olmasına rağmen, bazı sinologlar bunun Çin fonetik sistemini yeterince yansıtmadığını düşünüyor” (Lysaya, 2019, s. 225). Temel olarak 19. yüzyılda, *ses-ses, yazı-grafem* korelasyonlarının aktarımında aracı olarak hizmet edebilecek Latin alfabelerinin ortaya çıkışından çok önce yaratılmış olan Palladi, Putonghua'daki modern sesli Çince konuşmanın fonetik bir kaydı olarak düşünülemez ve pratik "transkripsiyon" (yani yabancı dildeki bir kelimenin sesinin alıcı dil aracılığıyla yazılı olarak iletilmesi) ve "transliterasyon" (yani kaynağın grafik birimleri ile alıcı dil arasında mümkün olan en yakın yazışmanın kurulması) sorununu çözmez (Ermolovich, 2009, s. 34). Bilim adamlarının bu tespitlerinin, Çince Kazak diline yapılan aktarmalar için de geçerli olduğu rahatlıkla ifade edilebilir.

Ancak Palladi sisteminin oldukça etkili bir sistem olduğunu destekleyen pek çok bilim insanı da mevcuttur. Bunlardan biri bilim adamı, sinolog L. R. Kontseviç şöyle diyor:

“Çince özel adlar ve coğrafi adlar, akademisyen V.P. Vasiliev tarafından geliştirilen pratik bir geleneksel Rusça transkripsiyon sistemiyle aktarılmaktadır. 1867'de son hâliyle *Çince-Rusça Sözlüğü*'nde derlendi. Palladi sistemi, P. I. Kafarova ve P. S. Popov tarafından 1888'de, Prof. E. D. Polivanova tarafından 1917-1918 yıllarında, ardından Kazakistan'ın diğer sinologlarının çalışmalarında Rus yazım reformundan sonra güncellenmiştir. Zaman testini başarıyla geçmiş olan bu transkripsiyon, Çince kelimelerin sesini ve yapısal kompozisyonunu nispeten doğru bir şekilde aktarmaktadır” (Koncevich, 2002, s. 11).

Çince şahıs adlarının transkripsiyonunda seslerin Palladi sistemden ziyade Kazak dili seslerine daha yakın olduğu doğrudur. Örneğin; "lü" hecesi Palladi sistemine göre "lyuy" olarak yazılırsa Kazak dilinde "lüy" şeklinde yazılabilir. Çincenin sesini doğru bir şekilde aktarır. Benzer şekilde "wang" ke-

limesi, Rusçada "van" ise Kazak dilinde "wang" olarak yazılabilir. Kazak ve Çin alfabelerinde ses bakımından birbirine karşılık gelen ünsüz sayısı çoktur: *ō-b, ð-d, φ-f, z-g, x-h, z-j, κ-k, λ-l, μ-m, η-n, n-p, p-r, c-s, m-t, θ-v, u- sh*. Kazak alfabesinde ve Çin fonetik alfabesinde ses bakımından birbirine karşılık gelen ünlü sesler vardır: *a – a (ə), o-o (ǝ), i- i (u), u-y (y)*. Bize göre bu sistemlerden farklı olarak Kazak dili-Çince için yeni bir transkripsiyon sisteminin geliştirilmesi gerekir.

Sonuç

Çince özel adların başka bir dile çevrilmesi aşamasında transkripsiyonda karşılaşılan sorunların ele alındığı bu makalede, daha önce geliştirilen Pinyin ve Palladi fonetik alfabelerinde sorunların olduğu tespit edilmiştir. Bu tespitten hareketle Çince özel adların Kazak diline aktarılmasında her iki dilin normlarını en iyi karşılayan transkripsiyon sistemini oluşturmanın günümüzün en büyük sorunlarından biri olduğu söylenebilir. Yine, Palladi sistemi ile Çince seslerin tam olarak aktarılmasının mümkün olmadığı çünkü Rusçada çok fazla Çincedekine benzer ses bulunmadığı anlaşılmaktadır. Zira Palladi sistemi yalnızca Rus alfabesinin harflerini kullanmaktadır. Oysaki Çin hiyerogliflerinin yazıya geçirilmesinde Kazak dili, sesleri Rusçaya göre daha doğru ve net bir şekilde vermeye hâkimdir çünkü Çince seslerin çoğu Kazak dilinde vardır.

Kazakların, genel olarak Kiril alfabesinden Latin alfabesine geçişindeki temel sebebin Kazakistan'ın dünya küreselleşme sürecine derinlemesine girme arzusu olduğunu düşünüyoruz. Küreselleşmenin temeli bilgisayarlaşma, internet ve mobil iletişim sistemleri gibi bilgi ve iletişim teknolojileridir. Modern dünyayı onlarsız hayal etmek imkânsızdır. Çağın trendlerini takip etmenin ve Kazak dilini buna göre geliştirmenin günümüz ve gelecek kuşaklar için iyi olacağı açıktır. Bundan ötürü de Rusçaya göre Çincedeki seslere daha yakın bir fonetiğe sahip olan Kazakların bu dil için kendi transkripsiyon sistemini oluşturmasının isabetli olacağı anlaşılmaktadır.

Kaynakça

- Ermolovich, D. I. (2009). Metodika Mezh"Yazykovoĵ Peredachi Imen Sobstvennyh. *Vserossiĵskij centr perevodov nauchno-tekhniĵeskoĵ literatury i dokumentacii. Moskva*, 20-35.
- Koncevich, L. R. (2002). *Kitajskie Imena Sobstvennye I Terminy V Russkom Tekste. Moskva*.
- Lysaya, E. I. (2019). Osobennosti Transkripcii Imen Sobstvennyh S Kitajskogo Yazyka Na Russkij I Belorusskij. *Sbornik Statej*

Mezhdunarodnoj Nauchno-Prakticheskoy Konferencii. Moskva, 24-228.

Qulmanov, S. (2018). Shettildik Terminderdin Turki Tilderinde Qoldanylu Erekshelekteri (Qazaq, Tÿrik, Əzerbajzhan Zhəne Əzbek Tilderinin Materialdary Negizinde). *Terminzhasam Qagidattary Zhəne Ultyq Terminologiya Məseleleri Atty Respublikalyq Gylymi-Teoriyalyq Konferenciya Materialdary*. Astana, 47-53.

URL-1: <https://baq.kz/900-zhyldan-asa-tarihy-bar-auyl-292611/900>, *zhyldan asa tarihy bar auyl. Kəl zhetkizu rezhimi*, Erişim Tarihi: 02.01.2023.

URL-2: <https://laowaicast.ru/2018/12/laowaicast-218/>, Palladica: za i protiv. // «Laowaicast» № 218 (2018), Erişim Tarihi: 25.01.2023.